

Особливості навчання учнів старшої школи технології ручного ткацтва

***Анотація.** У статті визначені особливості та головні завдання навчання учнів старшої школи технології ручного ткацтва. Розглянуто історію виникнення гобелену. Доведено, що введення в навчальну програму учнів старшої школи уроків ткацтва підвищують індивідуальну художню майстерність та сприяють розвитку естетичного виховання учня.*

***Ключові слова:** профільне навчання, декоративно-ужиткове мистецтво, художнє ткацтво, гобелен.*

***Abstract.** The article describes the features and main tasks of high school students' learning of technology of hand weaving. The history of the appearance of a tapestry is considered. It is proved that the introduction of the teaching of high school students into the curriculum of the weaving classes increases individual artistic skills and promotes the development of aesthetic education of the student.*

***Keywords:** profile education, arts and crafts, artistic weaving, tapestry.*

Постановка наукової проблеми. Світ в якому житимуть наші діти, змінюється значно швидше від наших шкіл. Школа, як осередок культури і духовності повинна компенсувати негативний вплив телебачення, Інтернету та деяких інших засобів інформації; повинна брати на себе виховання будь-яких дітей. Тому напрямком для вдосконалення освітньо-виховного процесу в учнів старшої школи на уроках технологій, є профільне навчання. Художнє ручне ткацтво, технологія виготовлення тканих виробів – частина загальної культури народу. Викладання даного профілю потребує формування вчителем методичних засад, які сприятимуть професійному засвоєнню навчальних положень випускниками.

Короткий аналіз досліджень проблеми. Проблема естетичного виховання в структурі особистості, її ставлення до навколишнього світу знайшла відображення в дослідженнях філософії: І. Зязюна, Л. Когана, Л. Левчука, М. Овсянникова та ін. Теоретико-методологічний аналіз проблем естетичного виховання, питання теорії і методики естетичного виховання розробляли В. Бутенко, Т. Гончаренко, Л. Масол, Н. Миропольська, В. Радкіна, О. Рудницька та ін. Історію та технологію ручного ткацтва досліджували М. Станкевич, Є. Антонович, Н. Студенець, О. Никорак та ін.

Мета і завдання статті. Розкрити особливості навчання учнів старших класів технології ручного ткацтва.

Виклад основного матеріалу. З давніх часів людина вміла бачити красу навколишнього світу, жити в оточенні краси і сама творила предмети краси. Впродовж багатьох століть, людина творила, навчалася оздоблювати ужиткові вироби. Житло створювали естетичнішим, оздоблювали посуд,

одяг, різні побутові речі. Одне із чільних місць в побуті українців займали ткані вироби. Виконуючи різноманітні функції полотна, рядна, верети, настільники, килими рушники, надавали інтер'єру традиційного житла етнічного забарвлення [1, с. 39].

Один із різновидів декоративно-ужиткового мистецтва, стінний безворсовий килим із сюжетною або орнаментною композицією, витканий вручну перехресним переплетенням ниток – гобелен. Здавна гобелени – це виткані картини, що прикрашали стіни палаців та шляхетних садиб, доволі дорога прикраса для стін, що була доступна винятковим прошаркам суспільства. Гобелени, чи як їх ще називали, шпалери, – це безворсові килими, які ткали вручну з ниток натурального походження: шовкових, вовняних або бавовняних, час від часу до них додавали срібні та золоті нитки. На них зображали визначні історичні або колоритні побутові сцени, пейзажі, натюрморти, рідше – орнаменти. Колись настінні гобелени досить часто були присутні в інтер'єрі цілими ансамблями: декілька картин були пов'язані сюжетом, доповнювали одна одну. Сучасні гобелени – для загального попиту – вже не створюють вручну, тканини мають машинне переплетення. Гобелени здатні кардинально змінити інтер'єр, доповнити його, акцентувати увагу на дрібних деталях, стати центральним об'єктом, сутністю інтер'єру [2, с. 39].

Варто зазначити, що розвиток сюжетно-тематичних килимів на Україні має свою історію. З історичних джерел відомо, що французькі гобелени великою мірою впливали на розвиток мануфактурного виробництва у країнах Європи. У XVII ст. мануфактури виникають на Україні при поміщицьких маєтках. Найбільше їх зосереджується на Полтавщині, Київщині, Волині. Тут працюють досвідчені народні майстри. Виконані ними сюжетно-тематичні, так звані панські килими не поступаються своїми технічними й художніми якостями перед тогочасними західноєвропейськими гобеленами. Майстри пробували свої сили в зображенні птахів, тварин, людей, навіть цілих жанрових сцен. Мистецтво гобелена в Україні особливо розквітло в 30-х рр. XIX ст., коли митці заклали основи сучасного українського гобелена, творчо використовуючи традиції давніх українських сюжетно-тематичних килимів. Серед відомих майстрів гобелену збіглого століття варто виокремити М. Дерегуса, Д. Шавикіна, Н. Вовк, Т. Іваницьку, Івана та Марію Литовченків, О. Прокопенко, В. Федька [3, с. 33].

Зауважимо, що сучасні митці виявляють усю неповторну красу і можливість матеріалу, будують свої твори на конкретному зіставленні, та своєрідному поєднанні й доповненні один одного. В одному й тому самому творі можуть співіснувати щільне й ажурне переплетення, тонкі нитки можуть перемежовуватися з товстими. Усе це створює різноманітну поверхню, гру світла і тіні, глибину простору [4, с. 27].

Із зазначеного вище зрозуміло, що у сучасних умовах головними завданнями викладання ручного ткацтва учням старшої школи є формування в них художньо-естетичного ставлення до дійсності як здатності до неутилітарного, художнього пізнання світу та його образної оцінки. Це, своєю чергою, передбачає наявність таких особистісних якостей, як відчуття краси та

гармонії, здатність емоційно відгукуватися на різноманітні вияви естетичного у навколишньому світі, вміння підмічати прекрасне у спостережуваних явищах та усвідомлювати його, потреба в спогляданні та милуванні. Окрім того, вивчення ручного ткацтва сприяє розвитку специфічних для художньо-творчого процесу універсальних якостей особистості як основи для розвитку її творчого потенціалу, художньо-творчої уяви, оригінального, нестереотипного асоціативно-творчого мислення, художньо-образних якостей зорового сприйняття, спостережливості, зорової пам'яті тощо. Сприяє формуванню знань і уявлень у учнів про народну творчість, її історію та роль у житті людей, потреб і здібностей до продуктивної творчості, вмінню створити виразний художній образ, оригінальну композицію мовою того чи іншого виду народної творчості, оволодінню основами художньо-образної мови і виражальними можливостями художніх матеріалів та різних видів художніх технік, що допоможе набувати свободи вираження у творчості [5, с. 24, 85].

Успішний творчий розвиток учнів буде зумовлено дотриманням низки методичних принципів: керівництво художньо-творчим розвитком учнів передбачає врахування особистісних, вікових, індивідуальних особливостей, новизною кожної теми, художнім оформленням, науковістю у викладенні теми. Окрім того, врахування національних, культурних, регіональних, певних історичних надбань, особливостей і традицій зумовлює звернення до глибоких коренів народної творчості, історії декоративно-прикладного мистецтва рідного краю. Залучення учнів до розуміння змісту та сутності художньої творчості повинно здійснюватися шляхом особистісно-емоційного сприйняття художньої інформації. Саме через це досягається духовно-моральне й естетичне виховання особистості учня, пробудження в його душі добрих почуттів, чуйності, здатності до співпереживання.

Висновки. Творчий процес надзвичайно складне явище. У художньому ткацтві важливо простежити, як відбувається придумування, фантазування на задану тему, і яким чином досягається результат. Введення в навчальну програму для учнів старших класів уроків ручного художнього ткацтва має важливе трудове і естетичне виховне значення. Мистецтво ткання неодмінно зацікавить учнів своєю неповторністю і своєрідністю. Варто зазначити, що мистецтво ткання тісно пов'язане з національною культурою і звичаями. Тому такі уроки зближують із традиціями і культурою, як світовою, так і рідного краю, знайомлять їх з творчістю визначних митців.

Список використаних джерел:

1. Історія декоративного мистецтва України. У 5-ти т. Т. 3. / НАН України. ІМФЄ ім. Рильського; наук. ред. Т. Кара-Васильєва. – К., 2009. – С. 39-61.
2. Антонович Є. А. Декоративно-прикладне мистецтво / А. Є. Антонович, Р. В. Захарчук, М. Є. Станкевич. – К. : «Світ» 1992. – 272 с.
3. Щербаківський В. Українське мистецтво / В. Щербаківський. – К. : Либідь, 1995. – 288 с.

4. Яремків М. Композиція : творчі основи зображення : [навчальний посібник] / М. Яремків. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. – 112 с.

5. Програми з профільних предметів для спеціалізованих загальноосвітніх шкіл художнього профілю / Упоряд. : О. В. Корнілова, О. В. Гайдамака. – Х. : Видавництво «Ранок», 2009. – 256 с.